

Forskrift om fremmede organismer

Forskriften om fremmede organismer har begynt å gjelde fra 1.1.2016. Nedenfor følger informasjon om de viktigste reglene for grøntanleggssektoren. Dokumentet er ikke uttømmende og det anbefales å sette seg godt inn i forskriften.

Generelt om forskriften:

Forskriften har som formål å hindre at skadelige, eller potensielt skadelige organismer spres i Norge og er knyttet opp mot bestemmelsene i kapittel 4 i Naturmangfoldloven. Oppbygningen til forskriften er at den består av bestemmelser som regulerer forhold rundt innførsel og utsetting av fremmede organismer. Til forskriftens bestemmelser følger 5 vedlegg (lister) med arter som er en spesifisering av de unntak og forbud forskriften innefatter.

Forskriften gjelder for alle levende organismer (sopp, alger, planter, dyr, bakterier, biologiske plantevernmidler). Dette betyr at den må forholde seg til mange andre lover og forskrifter. For eksempel regulerer den derfor ikke hensyn til planters, dyrs og menneskers liv som ivaretas av smittevernloven og matloven. Den regulerer heller ikke utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål som ivaretas av annen forskrift under det samme kapitlet i Naturmangfoldloven.

Hva gjelder for landlevende planter:

For grøntanleggssektoren er bestemmelsene rundt det som omtales som «landlevende planter» den delen som er av størst interesse. Kort oppsummering av de viktigste punktene:

1. 28 arter vil bli forbudt å importere, plante og selge.
2. For 30 arter vil det kreves utsettingstillatelse (med viss område og regional hensyn).
3. Det er krav om at man må utarbeide en egen skriftlig risikovurdering (såkalt miljørisikovurdering) i alle tilfeller av nyetablering / utvidelser av grøntanlegg.
4. Det er krav om å utarbeide internkontrollrutiner som sikrer at bedriften/virksomheten overholder regelverket.
5. Det stilles krav til opplæring av ansatte og informasjon til kunder om eventuelle uheldige følger forbundet med bruken av de forskjellige planteartene.
6. Ansvar for at planter er forsvarlig emballert påligger alle som er involvert i transporten.
7. Hvis det oppstår skader på det biologiske mangfoldet som følge av import eller planting må den som er ansvarlig utføre tiltak for egen regning. Man har også varslingsplikt til Miljødirektoratet.
8. Det blir krav til alle om å forebygge utilsiktet spredning av uønskede arter.

I tillegg stilles det krav til at aktsomhetsplikten og føre var prinsippet i Naturmangfoldloven etterleves. De vedlegg som er relevante for alle i grøntanleggssektoren er vedlegg 1 (organismer som det er forbudt å innføre, sette ut og omsette) og vedlegg 5 (organismer som krever tillatelse for utsetting). På de andre vedleggene er det ikke ført opp noen landlevende planter per tid.

Detaljforklaring:

Som fortalt omfatter forskriften alle levende organismer. Derfor er den veldig generell i sin ordlyd og det kan være vanskelig å tolke hva de enkelte bestemmelsene innefatter. Veiledningsmateriale er under utarbeidelse, og under følger en mer detaljert beskrivelse av de åtte punktene ovenfor:

1. **Forbud:** De artene som er forbudt står listet opp nedenfor (vedlegg I i forskriften):

Filtarve (*Cerastium tomentosum*)
Gravbergknapp* (*Phedimus spurius*)
Hagelupin (*Lupinus polyphyllus*)
Hybridlirekne (*Reynoutria xbohemica*)
Jærlupin (*Lupinus perennis*)
Kanadagullris (*Solidago canadensis*)
Kjempebjørnekjeks (*Heracleum mantegazzium*)
Kjempegullris (*Solidago gigantea*)
Kjempelirekne (*Reynoutria sachalinensis*)
Kjempepringfrø (*Impatiens glandulifera*)
Parklirekne (*Reynoutria japonica*)
Prydstorklokke (*Campanula latifolia macrantha*)
Rynkerose (*Rosa rugosa*)
Sandlupin (*Lupinus nootkaensis*)
Sibirbergknapp* (*Phedimus hybridus*)
Sølvarve (*Cerastium biebersteinii*)
Tromsøpalme (*Heracleum persicum*)

Dette er et absolutt forbud, men kultivarer og varieteter som ikke utgjør en risiko kan brukes. Dette betyr i praksis at de varianter som ikke kan spre seg eller har svært dårlig spredningsevne fremdeles er tillatt, men da må man først søke til Miljødirektoratet om lov til å bruke de.

*Bergknappartene får fremdeles brukes i grønne tak og man trenger ikke søke om tillatelse til å bruke de der. Unntaket er hvis man skal legge grønne tak i kommuner som har naturtypen «åpen grundlendt kalkmark». Da må man søke.

Fra 1.1.2021 vil et forbud tre i kraft også for følgende arter:

- Alskakornell (*Swida sericea*)
- Alpegullregn (*Laburnum alpinum*)
- Balsampoppel (*Populus balsamifera*)
- Berlinerpoppel (*Populus xberolinensis*)
- Blomstermispel (*Cotoneaster monopyrenus*)
- Dielsmispel (*Cotoneaster dielsianus*)
- Grønnpil (*Salix x fragilis*)
- Gullregn (*Laburnum anagyroides*)
- Høstberberis (*Berberis thunbergii*)
- Skjørpil (*Salix euxina*)
- Sprikemispel (*Cotoneaster divaricatus*)

Frem til denne dato er det lov å plante disse arter uten å søke om tillatelse, men aktsomhetsplikten i naturmangfoldloven gjør at det er viktig å passe på hvor man skal plante

de så de ikke skader det biologiske mangfoldet.

Klima- og miljødepartementet varsler at det ved neste revisjon av forbudslisten kan bli aktuelt å utøke listen over forbudte planter.

2. **Søknadspliktige arter:** Som grunnregel trenger man ikke søke om tillatelse til å sette ut planter i parkanlegg, langs vei/jernbane eller andre dyrkede områder, men dette gjelder ikke alltid. Det kreves alltid søknadstillatelse for plantene som er listet opp i forskriftens vedlegg V. For noen arter er det kun krav om tillatelse i spesifiserte tilfeller. For de andre artene i vedlegget gjelder kravet om tillatelse overalt. Kultivarer og varieteter kan brukes etter at man har fått dette godkjent av Miljødirektoratet. Da må man først sende inn forespørsel med dokumentasjon over plantens egenskaper. Listen åpner altså opp for noe skjønn men bør tolkes strengt.

Det står i forskriften at man må søke om tillatelse for å sette ut «ikke risikovurderte plantearter» (dvs de planter som ikke står på svarteliste eller i annet vurderingsdokument) og «norske plantearter med utenlandsk opprinnelse» (dvs norske plantearter med genetisk opphav i annet land) men denne bestemmelse er utsatt på ubestemt tid. Skal man plante ut ikke risikovurderte arter må man først vurdere selv om det kan medføre skade på det biologiske mangfoldet og er man i tvil må man konsultere Miljødirektoratet før utsettingen.

Planlegges planting i *naturområder* (altså ikke park mv.) må man alltid søke om tillatelse. Unntak her er hvis man skal sette ut norske treslag. Dette dog under forutsetning at de ikke avviker nevneverdig genetisk fra de trær av arten som finnes naturlig i Norge. Miljødirektoratet oppfordrer til at man tar kontakt hvis man er i tvil om en planlagt utsetting.

Tillatelse til utsetting fås gjennom søknad til Miljødirektoratet. Det er utarbeidet eget skjema for dette:

<https://soknadscenter.miljodirektoratet.no/Soknader/Info.aspx?id=9&soknadsaar=2016&Menyvalg=SOKNADSSENTER>

Det er i søknaden krav om å «klargjøre de virkninger» tiltaket kan ha. Hva som skal inngår i dette begrep fremgår av søknadsskjemaet. Tid for behandling av søknaden følger forvaltningslovens regler. Det betyr at saken skal behandles innen en måneds tid, men det er også rom for at det kan ta lengre tid hvis saksbehandlende myndighet kan begrunne dette. Alle profesjonelle aktører som jobber med planlegging, prosjektering og etablering av grønne anlegg har søknadsplikt. Botaniske hager er unntatt fra forskriftens virkeområde. Private hageeiere trenger heller ikke å søke om tillatelse for å plante ut planter i egen hage, men dette gjelder bare hvis det er den private hageeieren selv som setter ut sine planter. Skal arbeidene utføres av for eksempel en anleggsgartner er denne søknadspliktig etter de vilkår som er nevnt over. Kravet til søknadsplikt har trådt i kraft samtidig som forskriften.

Planter det må søkes om tillatelse for å sette ut (vedlegg V):

- Platanlønn (*Acer pseudoplatanus*)
- Rødhyll (*Sambucus racemosa*)
- Gravmyrt (*Vinca minor*)
- Legepestrot (*Petasites hybridus*)
- Japanpestrot (*Petasites japonicus* ssp. *Giganteus*)
- Mongolspringfrø (*Impatiens parviflora*)
- Skjermleddved (*Lonicera involucrata*)
- Tartarleddved (*Lonicera tatarica*)

- Sibirkornell (*Swida alba*)
- Sibirbergknapp (*Phedimus hybridus* syn. *Sedum hybridum*)*
- Gravbergknapp (*Phedimus spurius* syn. *Sedum spurium*)*

*Kravet om tillatelse gjelder kun ved utsetting på grønne tak i kommuner med forekomst av naturtypen åpen grunnlendt kalkmark i Oslofeltet i Østfold, Akershus, Oslo, Vestfold, Hedmark, Oppland, Buskerud og Telemark fylker. Utsetting på grønne tak i andre deler av landet krever ikke tillatelse. Utsetting i andre områder enn grønne tak er forbudt, jf. § 9 og vedlegg I.

- Robinia (*Robinia pseudoacacia*)
- Hagelerkespor (*Corydalis solida*)
- Europalerk (*Larix decidua*)
- Sitkagran (*Picea sitchensis*)
- Buskfuru (*Pinus mugo* ssp. *mugo*)**

** Kravet om tillatelse gjelder kun kommuner med A- eller B-lokaliteter av sanddynemark eller kystlynghei.

- Vestamerikansk hemlokk (*Tsuga heterophylla*)
- Alperanke (*Clematis alpina****)

*** Krav om tillatelse gjelder kun i Øyer kommune, Oppland.

- Praktmarikåpe (*Alchemilla mollis*)
- Taggblåhegg, heggsøtmispel (*Amelanchier alnifolia*)
- Kanadablåhegg, lamarksøtmispel (*Amelanchier lamarckii*)
- Blåhegg, junisøtmispel (*Amelanchier spicata*)
- Krypmispel (*Cotoneaster horizontalis*)
- Blankmispel (*Cotoneaster lucidus*)
- Mørkmispel (*Cotoneaster moupinensis*)
- Filtmispel (*Cotoneaster tomentosus*)
- Kjempemjødurt (*Filipendula camtschatica*)
- Romhegg (*Prunus serotina*)
- Alpeasal (*Sorbus mougeotii*)
- Marsfiol (*Viola odorata*****)

****Krav om tillatelse gjelder kun i Akershus, Buskerud, Hedmark, Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Oslo, Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Telemark, Vestfold og Østfold fylker.

3. **Miljøriskovurdering:** Vurderingen skal være skriftlig og omfang er avhengig av hvor stort anlegget er, hvilke planter som planlegges til bruk og i hvilke omgivelser de skal brukes. Miljøriskovurderingen utgjør grunnlaget for egen beslutning i forhold til hvilke planter som skal brukes, og om det er aktuelt å foreta søknader. Miljøriskovurdering skal utarbeides ved etablering eller utvidelser av anlegg, men er ikke nødvendig ved planting/kompletteringer innenfor eksisterende areal. Dokumentet skal ikke sendes inn, men oppbevares i tilfelle kontroll.

4. **Internkontrollrutiner:** Alle virksomheter i grøntanleggsbransjen er pålagt å utarbeide internkontrollrutiner hvis aktiviteten innefatter import, handel med- eller utplanting av planter. I forlengelsen må dette tolkes dithen at det også innefatter de virksomheter som planlegger og prosjekterer. Hva som skal inngå i internkontroller fremgår av § 26 i forskriften, men et viktig moment er at internkontrollen sikrer at ansatte får kunnskap om naturmangfoldloven, forskriften og hvilke regler som gjelder herunder.

5. **Opplæring og informasjonsplikt:** Det påligger ansvarlig i bedriften/virksomheten å se til at alle som er «involvert i virksomheten» har kunnskap om risiko og uheldige følger som

bedriftens/virksomhetens aktiviteter kan innebære. Departementet spesifiserer at dette også gjelder personer så som familiemedlemmer, frivillige, praktikanter og ikke ansatte personer som utfører tjenester så som renhold, transport, avfallsbehandling etc. Ovenfor kunder og andre mottakere har ansvarlig og de som er «involvert i virksomheten» et ansvar om å informere om risiko forbundet med bruken av planter, hvilke forebyggende tiltak som finnes og at man har varslingsplikt til Miljødirektoratet.

6. Emballering av planter: Den som importerer planter eller er ansvarlig for sending av planter innenfor landets grenser (kjøper og selger) har ansvar for at plantene oppbevares og er emballert forsvarlig slik at de ikke kan spre seg. Dette ansvar påligger også transportøren (sjåføren).

7. Forebyggende tiltak og skader: Forskriften sier at dersom det oppstår skade eller fare for alvorlig skade på det biologiske mangfold som følge av virksomhetens aktivitet må man iverksette tiltak for å avverge eller begrense skade. Hvis mulig skal den tidligere tilstanden gjenopprettes. I praksis betyr dette at virksomheten vil bli ansvarlig for bekjempelse og ryddetiltak. Dette skal bekostes av virksomheten. Man må også varsle Miljødirektoratet om det inntrufne.

8. Krav for å hindre utilsiktet spredning: I bestemmelsen skal den som er ansvarlig for import, salg, formidling og planting iverksette forebyggende tiltak og konkrete tiltak for å hindre spredning av skadelige følgeorganismer. Det foreslås som eksempler stikkprøver som sendes til analyse, krav fra byggherre til leverandør om gode rutiner for forsendelse, import av planter uten jordklump og spyling av røtter. Direkte tiltak vil være slikt som desinfisering og rengjøring av utstyr. Løsmasser er en stor kilde til spredning av uønskede arter. Her stilles det krav til at den som er ansvarlig for et tiltak skal undersøke massene, og hvis de inneholder organismer som kan skade det biologiske mangfold skal man utføre tiltak for å hindre dette. Her nevnes som eksempler tildekking, nedgraving, varmebehandling, levering til lovlig avfallsanlegg og bruk av masser fra andre områder. For flytting av løsmasser gjelder samme regel som under punkt 6, dvs også transportøren har et ansvar for å frakte massene forsvarlig slik at man unngår spredning.

Håndheving og sanksjoner:

Det er Miljødirektoratet som håndhever bestemmelsene. Overtredelse av forskriftens bestemmelser kan lede til at man blir pålagt å utføre tiltak for å rette opp i forholdene. Myndighetene kan også iverksette umiddelbare tiltak på den ansvarliges bekostning hvis tiltakene haster. Hvis man er blitt pålagt å utføre tiltak og ikke overholder frister kan man bli pålagt tvangsmulkt. Loven åpner også for at man kan bli idømt miljøskadeerstatning. Er overtredelsen grov kan man straffes med bot eller fengsel inntil tre år (se §§ 69-75 i naturmangfoldloven for utdypende informasjon). Her er det imidlertid viktig å merke seg at man ikke kan straffes for overtredelse av aktsomhetsplikten (§ 18 i forskriften) når det er snakk om utsetting.